

SEMNIFICAȚIA ȘI FUNCȚIILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI JURIDIC ÎN SOCIETATE

Dumitru DUMITRAȘCU, *drd., asist. univ.*
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Abstract: *In the 21st century, education plays an even more significant role in society. Nowadays higher education institutions are under increasing pressure to show their societal relevance. Higher education serves for creating a quality workforce, supporting business and industry, caring out research and promoting technologies. In this article we analyze some problems regarding the professional training and education of future law specialists.*

Keywords: *higher education, Bologna Process, legal education, legal methodology, competence.*

Învățământul superior sau universitar reprezintă ultima etapă a educației formale, la care persoanele au acces după finalizarea învățământului secundar. Totodată, învățământul universitar, deși reprezintă etapa finală a învățământului formal, are caracter opțional, se realizează numai la dorința persoanei. Studiile superioare presupun acumularea cunoștințelor sistematizate și abilităților practice, care permit rezolvarea problemelor teoretice și practice într-un profil profesional, utilizând și dezvoltând creativ realizările moderne ale științei, tehnologiei și culturii.

Absolvenții universităților erau considerați, de-a lungul timpului, profesioniști într-un anumit domeniu, persoane ce aveau calități și abilități deosebite, ce le permiteau să rezolve probleme complexe, să îmbunătățească anumite procese într-un domeniu. Din acest considerent, statutul persoanei cu studii superioare se bucura de stimă din partea societății și acorda o reputație prestigioasă. Omenirea permanent tindea să facă studii, să obțină pregătire fundamentală într-un anumit domeniu. „În orice societate, dar cu deosebire în cele organizate pe baza principiilor ce guvernează statul de drept, învățământul juridic joacă un rol primordial, lucru explicabil în considerarea aportului pe care absolvenții facultăților de drept îl pot aduce în apărarea drepturilor cetățenilor și a valorilor democratice” [4, p. 13].

Din aceste considerente, învățământul superior trebuie să asigure formarea fundamentală și calitativă a studenților. Realizarea acestui obiectiv este asigurată, în primul rând, cu ajutorul cadrului normativ, care reglementează exigențele față de universități, cadre didactice, planuri de învățământ etc. La nivel european, cel mai important act normativ reprezintă Declarația de la Bologna [3]. Obiectivul principal al acestei declarații constă în crearea unei arii a învățământului superior european, în care se vor aplica politici armonizate și în domeniul asigurării calității. Promovarea cooperării europene va asigura calitatea unei viziuni legate de ideea de a dezvolta criteriile și metodologiile comparabile.

La nivel național, raporturile privind proiectarea, organizarea, funcționarea și dezvoltarea sistemului de educație din Republica Moldova sunt reglementate de Codul educației nr. 152/2014 [2]. Art. 6 din Codul educației stabilește că idealul educațional în Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate. Respectiv, în afară de acumularea cunoștințelor și competențelor juridice, este necesar ca la absolvenți să fie formată gândirea critică și creativă. Tânărul jurist, după absolvirea facultății, trebuie să aibă o pregătire fundamentală în domeniul dreptului, să cunoască toate tendințele actuale din jurisprudență și doctrină. Pe lângă toate acestea, juristul trebuie să fie o persoană integră, cu gândire creativă și critică, cu spirit de inițiativă, să aibă capacități pentru autodezvoltare pe tot parcursul vieții. „De aceea învățământul juridic, în general, trebuie să beneficieze de structuri instituționale corespunzătoare și de un personal didactic dăruit carierei universitare” [4, p. 13].

La general, învățământul superior este un factor-cheie pentru dezvoltarea culturală, economică și socială a societății bazate tot mai mult pe cunoaștere și un promotor al drepturilor omului, dezvoltării durabile, democrației, păcii și justiției. Misiunea învățământului superior, conform art. 75 din Codul educației, constă în:

- a) crearea, păstrarea și diseminarea cunoașterii la cel mai înalt nivel de excelență;
- b) formarea specialiștilor de înaltă calificare competitivă pe piața națională și internațională a muncii;
- c) crearea oportunităților de formare profesională pe parcursul întregii vieți;
- d) păstrarea, dezvoltarea și promovarea valorilor naționale culturale-istorice în contextul diversității culturale.

Din această perspectivă, observăm că învățământul juridic trebuie să formeze abilități practice la studenți, în scopul satisfacerii necesităților imediate ale societății. Formarea juristului ar fi una incompletă și iluzorie, dacă acesta nu va dispune de cunoștințe practice, de abilități de aplicare în practică a cunoștințelor acumulate pe parcursul studiilor superioare. După aderarea Republicii Moldova la procesul de la Bologna, s-a anunțat modernizarea învățământului juridic, în particular, și a celui superior, în general. În acest sens, fiecare unitate de curs din planul de studii are ca finalitate realizarea a trei grupe de obiective: cunoaștere, aplicare și integrare. „Obiectivul numărul unu este formarea unor abilități de natură practică, deoarece învățământul juridic trebuie ajustat cerințelor unui stat cu tendințe de integrare europeană. În multe cazuri modificările, remanierele realizate în conținutul planurilor de studii sunt orientate mai degrabă spre măsuri de natură economică și mai puțin spre calitatea pregătirii profesionale” [1, p. 26].

Trebuie să menționăm că axarea numai pe pregătirea practică a juriștilor nu este o problemă a sec. XXI, ci o întâlnim încă din sec. XIX. Constantin Stere a exprimat opinia că: „necesitatea de a satisface grabnic nevoile practice ale unui stat tânăr, de curând intrat în fazașul statelor occidentale; trebuința imediată în primari, judecători, avocați și alți specialiști cu oarecare pregătire pentru activitatea și practica lor: explică și justifică pe deplin faptul că Universitățile noastre au avut până acum o direcție prea practică. Ele, sub presiunea împrejurărilor, fatal au luat mai mult înfățișarea unor școli speciale un fel de școli profesionale superioare. Astfel, cursurile care au un interes general științific adesea lipsesc cu totul sau sunt foarte reduse” [5].

Așadar, autorul citat menționa că învățământul juridic s-a transformat în unul mai degrabă profesional, dat fiind faptul că s-a pus accentul pe satisfacerea necesităților imediate ale societății.

Ni s-ar putea reproșa că fără abilități și cunoștințe practice, învățământul juridic nu reprezintă nicio relevanță. Într-adevăr, nu negăm importanța cunoștințelor practice pentru formarea juristului, însă, dacă ne axăm numai pe aspectul practic al învățământului juridic, riscăm să transformăm învățământul superior juridic într-o „școală profesională juridică”. Absolvenții căreia vor putea numai să aplice mecanic legea la situațiile predeterminate, fără a avea un spirit critic, de inițiativă, să fie capabili nu numai să aplice legea, ci să fie și creatori ai legii.

Așadar, pentru ca să formăm un jurist bine pregătit atât din punct de vedere teoretic, cât și practic, este necesar de echilibrat planul de studii și curriculumurile unităților de curs, fapt ce trebuie realizat de personal didactic profesionist și dăruit carierei universitare. Dar, predarea în sine este privită acum ca un „serviciu educațional”, iar accentul este pus, de fapt, în realitate, nu pe îmbunătățirea metodelor de predare-învățare pentru specialiști cu înaltă calificare, ci pe „eficiența economică” în sensul „optimizării sale maxime” [6, p. 7], adică reducerea constantă a costurilor bugetare și alte „costuri” pentru procesul educațional.

În același timp, îmbunătățirea constantă și necesară a conținutului activităților educaționale și științifice a fost înlocuită de o urmărire fără sens a locurilor înalte în diferite „ratinguri”, adesea create artificial. Prin urmare, rezultatele muncii științifice sunt evaluate nu de publicarea monografiilor și articolelor în culegeri de lucrări științifice, ci exclusiv de publicații în reviste cu „ratinguri” recunoscute.

În aceste realități, nimeni nu este preocupat de îmbunătățirea procesului educațional cu noi cunoștințe științifice, de îmbunătățirea metodelor de predare-învățare. Este suficient să menționăm că, în conformitate cu legislația în vigoare, calitatea procesului educațional este acum privită ca gradul de conformitate a activităților educaționale și a pregătirii unui student cu standardele educaționale, adică ca o măsură de apropiere a procesului educațional de cerințele strict formalizate ale raportării ministeriale și de altă natură [6, p. 7].

Universitățile trebuie să facă față numeroaselor provocări [1, p. 26]: să devină performante, capabile să reziste concurenței, să pregătească specialiști buni etc. În același timp, ele sunt nevoite să depășească dificultăți financiare, dar și diversele crize prin care trece societatea. În aceste condiții reorganizarea învățământului a devenit un imperativ al timpului, problema majoră declarată fiind cea a calității actului de predare-învățare, dar și de gestionare a resurselor materiale, a capitalului uman ș. a.

După ce am recunoscut rolul important al învățământului superior, în special universitar, în dezvoltarea și bunăstarea țării, ar trebui, de asemenea, să recunoaștem că trebuie pus accentul pe conținutul învățământului, dar nu pe aspectul formal al educației, la modificarea căruia, de obicei, se reduc toate reformele. Din punctul nostru de vedere, direcția principală de depășire a acestor probleme constă în îmbunătățirea conținutului predării, axarea pe tendințele teoretico-practice existente. Iar nu transferul orelor de predare în credite, transferul disciplinelor între semestre și ani de studiu, modificarea, anularea permanentă a vechilor și elaborarea noilor planuri de studii, programe, recomandări, instrucțiuni etc.

În pofida provocărilor cu care se confruntă învățământul juridic contemporan, facultățile juridice reușesc să pregătească specialiști în domeniu, ce posedă cunoștințe și competențe necesare, fiind personalități cu inițiativă, gândire creativă și critică. Însă, din păcate, astfel de absolvenți reprezintă excepție, dar nu regula. În concluzie, reproducem punctul de vedere față de situația învățământului superior, la care ne raliem și noi: „În ultimele două decenii am asistat la o deteriorare manifestă a calității învățământului, și aceasta în pofida procedurilor și instituțiilor create pentru asigurarea calității. O constatare elementară, chiar dacă este greu de recunoscut, este aceea că azi calitatea învățământului este mult mai redusă decât în urmă cu mai bine de două decenii. Explicațiile sunt multiple, dar nu este nici locul și nici contextul în care ele ar trebui să fie identificate în totalitate. În opinia noastră, principalele cauze ale actualei

crize din învățământul superior trebuie căutate în unele deficiențe ale modului de organizare și de gestionare a managementului universitar, precum și în calitatea resurselor umane” [4, p. 16].

Bibliografie:

1. CIOBANU, Rodica. Învățământul juridic: de la Stere la noi. In: *Akademios*.2015, nr. 2, pp. 25-30. ISSN: 1857-0461
2. Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 24.10.2014, nr. 319-324
3. *Declarație comună a miniștrilor educației din Europa, semnată cu ocazia Conferinței Confederației Rectorilor din Uniunea Europeană (18-19 iunie 1999) de către miniștrii educației din 29 de țări europene* [online] [citat 06.09.2020]. Disponibil: <http://anacip.md/index.php/ro/comunicare/buletin-informativ/summary/15-comunicate-ministeriale/42-rom-declaratia-de-la-bologna-iunie-1999>
4. LEȘ, Ioan. *Studii de drept judiciar privat*. București: Universul Juridic, 2017. 356 p. ISBN 978-606-39-0016-7
5. STERE, Constantin. *Prefață la: Evoluția individualității și noțiunea de persoană în drept*. Iași: Tipografia H. Goldner, 1897. 253 p.
6. Университетский вопрос в России / Сост. Е.А. Суханов. Москва: Статут, 2017. 704 с. ISBN 978-5-8354-1308-9